

Vidas LABANAUSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Šv. Jėzaus Teresės Avilietės vienuolinio gyvenimo pagrindai

SANTRAUKA. Straipsnyje pristatomi šventosios Jėzaus Teresės Avilietės vienuolinio gyvenimo pagrindai ir jų šaltiniai. Jie pateikiami ne tik teisėkūros plotmėje, bet jų raiška atskleidžiama ir šios šventosios asmeniniame gyvenime, darbuose ir misijoje. Šv. Teresės vienuolinio gyvenimo reforma ir vienuolynų steigimai davė Bažnyčiai naują kontempliatyvaus ir apaštalinio gyvenimo formą, kuri nešė ir toliau neša daug vaisių. Straipsnyje atskleidžiamos vienuolinio gyvenimo ir charizmos sąvokos bei jų sąveika, vienuolinio gyvenimo pagrindų formavimosi dinamika, taip pat nurodomos pagrindinės steigėjo ir bendruomenių charakteristikos, būtinos geriems vienuoliniam pagrindams sukurti: tarnavimas Bažnyčiai sekant Kristų, giluminis asmens ir bendruomenės atsivertimas, būties ir veikimo derinimas ir kt. Vienuolinio gyvenimo pagrindai nėra vien tik įstatyminiai dokumentai ir tradicija, tai – ir steigėjo charizmos, gyvenimo, raštų ir apaštalavimo, Dievo Dvasios ir laikmečio ženklų pažinimo vaisius. Bendruomenė turi atlikti gyvenamojo meto diagnostiką, peržvelgti bendruomenės gyvenimą: ką jį prisiekė daryti ir kaip gyvena? Dar vienas bendruomenės pagrindas – atsilipti į Dievo kvietimą, klausytis, ką Dvasia kalba Bažnyčiai.

RAKTAŽODŽIAI: šv. Teresė Avilietė, vienuolinis gyvenimas, pagrindai, steigimas.

Įvadas

Šv. Teresė Avilietė buvo stipri moteris Viešpatyje, jos dvasinis augimas ir branda atskleidė per vienuolinį pašaukimą. XVI a. Ispanijos liaudis ir elitas žavėjosi ja, jos įsteigtais vienuolynais ir apaštališka veikla¹. Šv. Teresė reformavo Karmelitų ordiną ir steigė Basųjų karmelitų vienuolynus, kurie išplito po visą pasaulį. Kokie buvo vienuolinio gyvenimo pagrindai šv. Teresės vienuolynuose? Vienuolinio gyvenimo pagrindai nėra vien tik įstatyminiai dokumentai – regula ar konstitucijos. Pagrindai apima daug kitų

¹ Joseph Pérez, *Teresa de Ávila y la España de su tiempo* (Madrid – México – Buenos Aires – San Juan – Santiago: Algaba, 2015), 269.

dalykų ir reiškinių, kuriuos bandoma suprasti ir atskleisti šiame straipsnyje. Kaip be gerų pagrindų neįmanoma pastatyti gerų statinių, taip ir be vienuolinio gyvenimo pagrindų šv. Teresė nebūtų tapusi tuo, kuo yra šiuolaikinei Katalikų Bažnyčiai ir visam pasauliui. Ši tema Lietuvoje nenagrinėta, nors kai kurių aspektų, susijusių su šv. Teresės vienuolynų dvasingumu, galima rasti jos raštuose (*Gyvenimas, Vienuolynų steigimai, Vidinė pilis, Tobulybės kelias, Apie Dievo meilę pagal „Giesmių giesmę“*), kurie jau yra išversti į lietuvių kalbą². Pasaulio mokslinėje literatūroje jau beveik nebeįmanoma rasti netyrinėtų temų, susijusių su šv. Terese Aviliete, žymiausiaja pasaulio mistike. Didžiąją dalį pasaulinių mokslinių darbų galime rasti sisteminėje bibliografijoje, kurią sudarė Manuélis Diego Sánchezas³. Keista, tačiau tokiose gausiose bibliografijose neradome darbo pagal šio straipsnio temos pavadinimą. Yra darbų apie *Konstitucijas, Regulą* ar *Tobulybės kelią* – tai irgi darbai apie vienuolinio gyvenimo pagrindus, nes jie buvo parašyti seserų formacijai vienuolynė. Straipsnio temą, tik daug platesniame kontekste, nagrinėjo Tomás Álvarezas, Secundino Castro, Danielis de Pablo Maroto, Maximiliano Herráizas García, Jesús Castellano ir kt.⁴ Jie apžvelgė visą dvasinį šventosios kelią,

² Jėzaus Teresė Avilietė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas* (Kaunas: UAB JUDEX, 1998); Šv. Jėzaus Teresė Avilietė, *Vienuolynų steigimas* (Kaunas: Naujasis Amžius, 2004); Šventoji Jėzaus Teresė Avilietė, *Sielos pilis*, iš vokiečių kalbos vertė Vynmedžio Šakelė ir Aleksandras Žarskus (Kaunas: Mažoji poligrafija, 2008); Šventoji Jėzaus Teresė Avilietė, *Vidinės pilies buveinė*, iš ispanų kalbos vertė Jūratė Micevičiūtė (Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2014); Šventoji Jėzaus Teresė, *Tobulumo kelias* (Vilnius: Paštuvos Šv. Juozapo ir šv. Kūdikielio Jėzaus Teresės basųjų karmeliečių vienuolynas, 2017); Šventoji Jėzaus Teresė Avilietė, *Apie Dievo meilę pagal „Giesmių giesmę“: sielos šauksmas į Dievą, pamokymai vienuolėms*, parengė Ona Galdikaitė ir Aleksandras Žarskus (Kaunas: Mažoji poligrafija, 2006). Lietuviškose bibliografijose neradome tiesioginių tyrimų mūsų nagrinėjama tematika. Dauguma tyrimų skirti šv. Teresės mokymui apie maldą ir vienas tyrimas yra istorinio-biografinio pobūdžio, gerai ir glaustai atskleidžiantis Avilos Mokytojos apaštalinę-misijinę veiklą, jos gyvenimo istoriją. Beveik visi periodikoje pateikti straipsniai yra susiję su šv. Teresės Avilietės istorija ir dvasingumu. Juose labai trumpai ir glaustai pateikiamos pagrindinės žinios apie šv. Teresės biografiją, dvasingumo aspektus ir jos paskelbimą Bažnyčios Mokytoja, bet tiesiogiai su mūsų tematika susijusių straipsnių periodiniuose leidiniuose nerasta.

³ Manuel Diego Sánchez, *Santa Teresa de Jesús. Bibliografía sistemática* (Madrid: EDE, 2008). Su straipsnio tema susiję moksliniai darbai yra pateikti šiuose skyreliuose: apie Teresės įsteigtus vienuolynus (2517–2737), apskritai apie Teresės reformą (2552–2597), apie ispaniškąjį dvasingumą (3004–3043), apie vienuolinį gyvenimą (3100–3118), apie Teresės reformos šaltinius (3179–3189), apie Teresės Karmelio charizmą (3205–3215), apie *Konstitucijas* ir basųjų karmelietų vienuolynų vizitacijas (4392–4407), apie Teresės mąstymą (pateikiamos sintezės ir raktai mąstymui suprasti) (6529–6543), apie askezę (7236–7277), apie darbą (7405–7406), apie Teresės pedagogiką (7412–7438), apie dykumą ir nuošalumą dvasingume (7502–7511), apie apaštalavimą (7518–7537), apie pašvęstąjį gyvenimą (7568–7642), apie karmelietų gyvenimą ir Regulą (7643–7717a).

⁴ Tomás Álvarez, *La cultura de la mujer en el siglo XVI. El caso de Santa Teresa de Jesús* (Burgos: Monte Carmelo, 2006); —, *Comentarios al Libro de la Vida de Santa Teresa de Jesús* (Burgos: Monte Carmelo, 2009); —, *100 fichas sobre Teresa de Jesús* (Burgos: Monte Carmelo, 2010); *Introducción a la lectura de Santa Teresa*, sudarė Alberto Barrientos (Madrid: EDE, 2002); Jesús Castellano, *Guiones de doctrina teresiana. Sobre grandes temas de la espiritualidad* (Castellón: Centro de Espiritualidad Santa Teresa – Desierto de las Palmas, 1978); —, „Presencia de santa Teresa de Jesús en la teología y en la espiritualidad actual. Balance y perspectivas“, in *Teresianum* 33 (1982) 181–232; Secundino Castro, *Ser cristiano según Santa Teresa* (Madrid: EDE, 1985); Daniel de Pablo Maroto, *Historia de la espiritualidad cristiana* (Madrid: EDE, 1990); —, *Santa Teresa de Jesús. Nueva biografía (escritora, fundadora, maestra)* (Madrid: EDE, 2014); Maximiliano Herráiz García, *Sólo Dios basta: Claves de espiritualidad teresiana* (Madrid: EDE, 1980).

jos palikimą, Bažnyčios mokymą. Straipsnis išskirtinis tuo, kad vienuolinio gyvenimo pagrindų ieškoma ne vien legislatyvinuose tekstuose, bet ir šventosios charizmoje bei patirtyje. Ta medžiaga, žinoma, nėra nauja, nes ją galima rasti šv. Teresės raštuose ir ekspertų darbuose, bet jos surinkimas, analizė, sintezė ir komentarai yra nemažas žingsnis plėtojant šią tematiką. Mokslo darbų bibliografijose ispanų kalba neradome tiesioginio darbo pagal straipsnio temos pavadinimą. Jei šia tema ir rašyta, tyrimai dažniausiai būdavo susiję su teisiniais vienuolyno dokumentais ar šv. Teresės raštais bei dvasinio kelio mokymu, todėl šiame straipsnyje peržvelgiami šv. Teresės raštai, liudijimai, istorija ir tos tyrimų sritys, kurios atskleidžia vienuolinio gyvenimo pagrindus ir ypatumus. Šv. Teresės Aviljetės 400-ųjų mirties metinių proga Madrido basosios karmelitės išleido knygą *Šv. Teresės palikimas*⁵. Joje pristatomos basųjų karmeličių *Konstitucijos* kaip šv. Teresės palikimas Karmeliui. Tačiau jos palikimas – ne vien raštai, bet ir gyvas vienuolinio pašaukimo liudijimas, besitęsiantis iki mūsų laikų⁶.

Šiame darbe nagrinėjami šv. Teresės įkurtų vienuolynų dvasinio ir materialinio gyvenimo pagrindai bei jų formavimosi ypatumai. Vienuolynų steigėja šv. Teresė rėmėsi senąja vienuoline tradicija⁷, tačiau įnešė ir nemažai naujovių į vienuolinį ir Bažnyčios gyvenimą – tai rodo jos paskelbimas Bažnyčios Mokytoja 1970 metais⁸. Vienuolinio gyvenimo pagrindai yra labai svarbūs dvasinio tobulėjimo ir augimo kelyje⁹. Kaip be gerai padėtų pamatų neįmanoma pastatyti namo, taip ir be vienuolinio gyvenimo pagrindų neįmanoma pasiekti dvasinio brandumo ir vienybės, visiško susivienijimo su Dievu¹⁰.

Šv. Teresė gyveno ir veikė Tridento Bažnyčios susirinkimo (1545–1563) epochoje, tačiau ji savo apaštalinėje veikloje pranašiskai, anksčiau laiko, įgyvendino Vatikano II Susirinkimo nutarimus, kuriais teigta, kad, norint atnaujinti religinius ordinus, reikia: 1) nuolat sugrįžti prie krikščioniško gyvenimo šaltinių, kurių svarbiausias yra pats Kristus ir sekimas Juo, kaip moko Evangelija; 2) sugrįžti prie pirminių ordino įkvėpimų ir charizmos, todėl būtina likti ištikimiems steigėjų dvasiai bei siekiam,

⁵ Carmelitas Descalzas, *El legado de Teresa de Jesús. Sus Constituciones* (Madrid: Imprenta Fareso, 1981).

⁶ Daniel de Pablo Maroto, *Mi Teresa. Mujer, fundadora, escritora y santa* (Burgos: Fonte-Ede, 2019), 383–388.

⁷ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 202: „Verčiau išžiūrėkime į anuos šventus pranašus, iš kurių esame kilusios. Kiek šventųjų turime danguje, kurie dėvėjo mūsų ordino drabužį! Tad pasitikėkime su šventu įžūlumu, kad ir mes nueisime su Dievo malone pas juos.“

⁸ *Proclamación de Santa Teresa de Jesús como Doctora de la Iglesia Universal. Homenaje Nacional de España a la Mística Doctora. Textos y discursos* (Madrid: Junta Nacional Española para el Doctorado de Santa Teresa de Jesús, 1970).

⁹ Santa Teresa, *Cartas*, edición preparada por Tomás Álvarez (Burgos: Monte Carmelo, 1998), 287, 1576 06 15 Teresės laiškas Tėvui Jeronimui Gracijonui: „Todas las cosas son como se principian, y es un principio que puede venir a mucho mal“.

¹⁰ *Ibid.*, 607, 1578 02 14 Teresės laiškas Tėvui Gonzalo Dávila: „<...> de más alto vienen sus fundamentos. Plega al Señor sea el mío no torcer jamás de hacer su voluntad, y a vuestra merced dé siempre luz para lo mismo.“

sveikoms tradicijoms, visam tam, kas yra institucijos paveldas; 3) pritaikyti religinius institutus prie besikeičiančių naujųjų laikų sąlygų¹¹.

Tyrimo objektas: šv. Teresės vienuolinio gyvenimo pagrindai. Pagrindai – tai Kristaus gyvenimo pavyzdys (Apd 2, 41–47), steigėjos asmenybė ir charizma, nuveikti darbai kaip pavyzdys ir palikimas, vienuolynų steigimo teisiniai ir programiniai dokumentai. Straipsnio tikslas: atskleisti vienuolinio gyvenimo pagrindus parodant, kad tai nėra vien tik įstatyminiai dokumentai bet ir, Dievo malone, pačios šventosios charizma bei asmenybė, apaštalinio gyvenimo, darbų ir įkurtų vienuolynų raidos vaisius. Darbo uždaviniai 1. Apibūdinti šv. Teresės vienuolinio gyvenimo pagrindus ir jų reikšmę; 2. Atskleisti šv. Teresės vienuolinio gyvenimo pagrindų ir charizmos sąsajas, sąveiką, pokyčius. Darbo metodai: literatūros analizė, apibendrinimas, sintezė.

Šv. Jėzaus Teresės charizma ir vienuolinis gyvenimas

Vienuolinis pašaukimas kaip religinio gyvenimo forma atsirado tik III a. pabaigoje – IV a. pradžioje¹². Vienuolinis pašaukimas, kaip žmogaus atsakas į Dievo kvietimą, realizuojamas konkrečia vienuolinio gyvenimo išraiška: celibatiniu gyvenimu pirmiausia trimis amžiais, eremitizmu, koinobija, griežtu Sirijos ir Egipto vienuolių atsiskyrimo asketizmu¹³. Vienuolinio gyvenimo raiška vystosi dėl Šventojo Rašto, Bažnyčios mokymo įtakos ir perduodama kaip gyvoji vienuolinė Tradicija. Taip formuojasi praktiniai bei teoriniai vienuolinio gyvenimo pagrindai. Vienuolynų steigėjai rūpindavosi vienuolinio gyvenimo pagrindus perteikti kitoms vienuolių kartoms pirmiausia savo pavyzdžiu, taip pat ir vienuolynų reglose, konstitucijose ar kituose teisiniuose rašytiniuose dokumentuose¹⁴. Vakarų Bažnyčioje, šv. Teresės Avilietės gyvenimo epochoje (1515–1582), vienuolinis moterų gyvenimas jau buvo istoriškai, teoriškai ir praktiškai susiformavęs, kiekvienas vienuolynas turėjo savo ypatumų, panašumų ir skirtumų, atsiradusių dėl geografinių, religinių, kultūrinių, politinių bei socialinių veiksnių¹⁵.

Šv. Teresės charizma ir jos vienuolinis gyvenimas tarpusavyje yra labai susiję. Šv. Teresės vienuolynų gyvenimo pagrindus padėjo Karmelitų ordino ir steigėjos charizma. Charizma – tai Dievo dovana, duota Bažnyčios, kaip bendruomenės, labai

¹¹ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae caritatis*, 2, in *Vatikano II Susirinkimo nutarimai* (Kaunas: Fortūna, 1994); Daniel de Pablo Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano. Historia de un carisma* (Madrid: EDE, 2011), 18–19.

¹² Antonio Royo Marín, *Los grandes maestros de la vida espiritual. Historia de la espiritualidad cristiana* (Madrid: BAC, 2012), 51–53.

¹³ Lina Striokaitė, „Krikščioniškasis vienuolinis gyvenimas ir jo teisinė reglamentacija (I–VI a.)“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. T. 26 (Vilnius, 2005), 217–232, https://www.lkma.lt/site/archive/metrastis/XXVI/lkma-metrastis_t26_p217-232_Striokaite.pdf.

¹⁴ August Franzen, *Historia de la Iglesia* (Santander: Sal Terrae, 2009), 104–107.

¹⁵ Mariella Carpinello, *Caminos de seguimiento. Formas históricas de vida consagrada* (Madrid: Publicaciones Claretianas, 2015), 77–83.

(1 Kor 12, 7)¹⁶. Charizma apima ne tik šventosios iš Avilos asmenį, vienuolynų steigimą ir vadovavimą jiems, bet ir tai, kas yra svarbiausia: originalią steigėjos viziją, mąstyseną, tikslus, gyvenimo stilių. Charizma – tai Dievo dovana, suteikta šv. Teresei sukurti naują šeimą Bažnyčioje, prasidedanti joje, bet nesibaigianti. Tai dovana, kuri auga kiekviename naryje, kai gilinamasi į ją, bet taip pat ji gali deformuotis arba būti užgožta, jeigu neatsižvelgsime į Šventosios Dvasios siunčiamus laiko ženklus¹⁷.

Šv. Teresės kuriamos bendruomenės pagrindiniai principai ir vertybės tarsi sėklos yra pasėjamos pirmajame Šv. Juozapo vienuolyne Aviloje¹⁸. Ši vienuolinio gyvenimo sėkla ir pagrindiniai principai ryškėja ir progresyviai evoliucionuoja vienuolynų steigimo patirtyje. Iškilus įvairiems vienuolinio gyvenimo sunkumams, šv. Teresė tuos pagrindus nuolat apmąsto, juos užrašo įvairiose savo knygose, kasdieniniuose laiškuose, bendruomenės įstatymuose (konstitucijose) ir kituose dokumentuose, kurių netrūksta steigiant vienuolynus. Šv. Teresės charizma pasitarnavo įkuriant basųjų karmelitų vienuolynus – tiek vyrų, tiek moterų. Vienuolynų steigimas apima dvi svarbiausias veiklos sritis: kontempliatyviają maldą ir apaštalavimą, arba „sielų gelbėjimą“¹⁹.

Gavusi dovaną iš Dievo, šv. Teresė jaučiasi kaip žmogus, radęs lobį, norintis juo dalytis, ir kaip Jėzaus mokinė, ji yra panaši „į šeimnininką, kuris iškelia iš savo lobyno naujų ir senų daiktų“ (Mt 13, 52). Šv. Teresės vienuolinė charizma išauga iš Jėzaus bei pirmąkartės Karmelio charizmos ir ją tęsia. Pirmiausia ją įkvėpė Karmelio kalno atsiskyrėlių – eremitų – vienuolinio gyvenimo pavyzdys²⁰. Šv. Teresė savo raštuose nurodo ryšį su karmelitų dvasingumo pavyzdžiais: Švč. Mergele Marija ir pranašu Eliju. Ji ilgisi biblinio kalno atsiskyrėliško gyvenimo²¹. Tapusi vienuolynų steigėja, šv. Teresė nenutraukė bendradarbiavimo su Avilos *Isikūnijimo* karmeličių vienuolynu, kuris ruošė vienuoles misionieres naujiems vienuolynams. Tačiau šv. Teresė nesusikoncentruoja vien į praeitį – ji siekia tą praeitį aktualizuoti ir pateikti kaip naujovę: nori aktyviai įsijungti į

¹⁶ *Nuevo diccionario de teología bíblica*, dir. P. Rossano, G. Ravasi ir A. Girlanda (Madrid: Ediciones Paulinas, 1990), 284.

¹⁷ Carmelitas descalzas de Puçol, *Comenzando siempre. Páginas escogidas del Libro de las Fundaciones (Teresa de Jesús)* (Madrid: EDE, 2011), 71.

¹⁸ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 18: „O aš, menka būdama, gyvenau tarp tų sielų, kurios man atrodė tarsi angelai. Jos neslėpdavo nuo manęs jokios klaidos, netgi vidinės. Didžiadvasiški jų siekimai, visiškai išsilaisvinimas iš visko ir apskritai visos Viešpaties joms suteiktos dovanos buvo nuostabios, jų paguoda buvo nuošalumas; <...> Toji laikė save laimingiausia, kuri galėjo ilgiausiai būti atsiskyrėlių namelyje. <...> man atrodė, kad Viešpats numatė kokį nepaprastą tikslą, kai teikė joms tų gėrių. Kas vėliau čia tikrai įvyko, man į galvą negalėjo ateiti, nes tada tokie dalykai atrodė neįmanomi. <...> Juo toliau, juo labiau stiprėjo mano troškimas kuo nors padėti gelbėti sielas. Dažnai įšivaizdavau, jog esu žmogus, kuris turi didelį paslėptą lobį ir nori, kad visi gautų iš jo dalį, bet jam surišamos rankos, kad negalėtų nieko išdalyti. <...> Tarnavau Viešpačiui kaip visada savo malda ir prašiau seserų taip daryti ir labai rūpintis gelbėti sielas, padėti augti Bažnyčiai ir kelti dvasią visų, su kuriais tenka bendrauti.“

¹⁹ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 17.

²⁰ Teresė, *Vidinės pilies buveinės*, 108: „Užtat dabar sakau: visos, kurios vilkime šį šventą Karmelio abitą, esame pašauktos maldai ir kontempliacijai, tokia buvo mūsų Ordino pradžia, iš šios giminės esame kilusios, iš tų šventųjų mūsų Karmelio Kalno tėvų, kurie tokioje vienatvėje ir taip paniekinę pasaulį ieškojo šio lobio“.

²¹ Silvano Giordano, *El Carmelo en Tierra Santa desde los orígenes hasta nuestros días* (Arenzano: Il Messaggero di Gesù Bambino, 1994), 33–49.

to meto Bažnyčios gyvenimą ir perteikti savo dvasinę-religinę patirtį karmelitų dvasinumo sekėjoms ir sekėjams²².

Vienuolynų steigimo charizma – tai Dievo malonė, kurios jėga ir apsauga yra Dievo Žodis. Šventasis Raštas yra šv. Teresės mistinių patirčių šaltinis, doktrinos teisingumo saugiklis ir pagrindinė misijos norma steigiant vienuolynus. Evangelijos, tiksliau, Naujasis Testamentas, yra pagrindinis jos įkvėpimo šaltinis, Kristus yra šv. Teresės „Gyvoji Knyga“. Ji radikaliai seka Mokytoją, atlikdama tik tai, ką gali savo menkomis jėgomis²³. Vienuolyną ji pavadina Kristaus Kolegija, kurią sudarys 13 seserų (12 plius 1). Kristus yra naujos bendruomenės gyvenimo centras²⁴.

Vienuolyno tradicija, teisiniai vienuolynų dokumentai ir steigėjo asmenybė yra svarus pagrindas tolesniam vienuolinio gyvenimo vystymuisi. Šv. Teresė, kaip vienuolynų steigėja, yra išugdyta Karmelio vienuolinės tradicijos²⁵. Karmelitai neturėjo oficialaus steigėjo, bet turėjo įkūrimo aktą: *Regulą*, arba *Vitae formula*, suredaguotą Jeruzalės Patriarcho Alberto apie 1209–1210 m. Pagal pirminę regulą Palaimintosios Karmelio kalno Mergelės broliai privalėjo dieną ir naktį medituoti Viešpaties įstatymą kontempliatyvioje maldoje, vienumoje ir tyloje broliškai gyventi griežtą asketinių evangelinių gyvenimą, kurį maitintų Eucharistijos šventimas ir psalmių recitavimas. Tokie buvo Karmelio atsiskyrėlių bendruomenės pagrindai²⁶.

Vienuolinio gyvenimo formavimuisi ir šv. Teresės charizmai įtakos galėjo turėti knyga *Institutio primorum monachorum*, parašyta XIV a. Joje kalbama apie pirmųjų vienuolių karmelitų instituciją. Manoma, kad ši knyga buvo parašyta apie 1370 metus ir jos autorius buvo karmelitas Felipe Ribotas. Gali būti, kad šv. Teresė perskaitė šią knygą gyvendama *Įsikūnijimo* vienuolyne, nors tikslų įrodymų nėra²⁷.

Karmelio vienuolynų gyvenimo tradicija buvo perduodama gyvu pavyzdžiu ir per regulą, taip pat paaiškinimuose, kurie laikui bėgant įgavo konstitucijų formą²⁸. Šv. Teresė, įstojusi į Avilos *Įsikūnijimo* vienuolyną, kalba apie sugrįžimą prie senosios *Regulos*, ji kalba apie popiežiaus Inocento 1247 m. aprobuotą *Regulą*, kuri buvo pritaikyta grįžusiems į Europą karmelitams tapti elgetaujanciu ordinu²⁹. Tikslų dokumentų, koks buvo gyvenimas *Įsikūnijimo* vienuolyne, neišliko³⁰. *Regula* ir *Konstitucijos* galėtų

²² Tomás Álvarez, *100 fichas sobre Teresa de Jesús* (Burgos: Monte Carmelo, 2010), 76; Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 19.

²³ Teresė, *Tobulumo kelias*, 42–55.

²⁴ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 19–21.

²⁵ Nicolás González y González, *Historia del monasterio de la Encarnación de Ávila* (Salamanca: Kadmos, 1995), 199–235.

²⁶ Czesław Gil, *Historia karmelu Terezjanskiego* (Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012), 13–14.

²⁷ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 21–27.

²⁸ Idelfonso Moriones, *El Carmelo Teresiano y sus problemas de memoria histórica* (Vitoria: Ediciones El Carmel, 1997), 21.

²⁹ Kees Waaijman, „El enfoque histórico de la regla del Carmelo“, in *Regla del Carmelo* (Roma: Il Calamo, 2000), 12.

³⁰ González, *Historia de monasterio de la Encarnación de Ávila*, 185–214.

būti atkurtos vienuolynų, turinčių panašius dokumentus, pagrindu. Tačiau daug žinių apie šį vienuolyną ir jo gyvenimą randama šv. Teresės raštuose. Šventoji norėjo pašalinti bendruomeninio gyvenimo trūkumus, kuriuos patyrė *Įsikūnijimo* vienuolyne. Steigėjos įvestos naujovės jos vienuolynuose padeda geriau pažinti ir *Įsikūnijimo* vienuolyno bendruomenės gyvenimą³¹.

Vienuolinio gyvenimo ir charizmos formavimuisi, be abejo, įtakos turėjo šeima ir liaudies pamaldumai. Šv. Teresę įkvėpė jos šeimos krikščioniškas pavyzdys, ji buvo išugdyta giliai tikinčioje šeimoje: „Mano tėvai buvo dori ir dievobaimingi. <...> Mes buvome trys seserys ir devyni broliai. Dievo malone visi, tik ne aš, savo dorybėmis buvo panašūs į tėvus“³². Jau vaikystėje ji su broliuku žaisdavo vienuolynų steigimo žaidimus: „Kai supratome neįstengsiančią nukeliauti ten, kur galėtume dėl Dievo numirti, nutarėme tapti atsiskyrėliais. Sode prie savo namų statėme atsiskyrėlių celes, vieną ant kito kraudami mažus akmenėlius“³³.

Šv. Teresės charizma ir vienuolynų steigimas nebuvo atitrūkę nuo istorinio konteksto, nors vienuolystė paprastai būdavo suprantama kaip griežtesnis atsiskyrimas nuo pasaulio tarnaujant tik Dievui. Vienuolynai gimsta kaip atsakas į visuomenės ir Bažnyčios poreikius. *Įsikūnijimo* vienuolyno problemos šv. Teresę skatino ieškoti būdų jas įveikti. Bažnyčiai kovojant už ortodoksiją, šventoji norėjo jai padėti malda ir apaštalavimu kovoti prieš erezijas. Pragaro vizija³⁴ taip paveikė šv. Teresę, kad ji siekė įkurti naujus Karmelius – kaip žmonių išsigelbėjimo vietas³⁵. Šv. Teresės žvilgsnis į Naująjį Pasaulį, ten žūstančias daugybę sielų, įkvėpia ją apaštalinei misijai³⁶. Šv. Teresė, kurdamą vienuolynus, visada mokė to, ką pati būdavo patyrusi: „Dabar man atrodo, kad tas žmogus, kuriam Dievas suteikė aiškų pažinimą, kas ir koks yra pasaulis, <...> arba ką reiškia mylėti Kūrėją ar kūrinį (žinoti tai iš patirties yra kas kita negu apie tai mąstyti ar tuo tikėti); <...> myli visai kitaip negu tie, kurie šio [pažinimo] nepasiekėme“³⁷. Stengdamasi būti panaši į savo mokytoją Jėzų, ji mokė ir steigė ne kaip Rašto aiškintojai, bet kaip tikra liudytoja, kuri žino, ką kalba, ne vien iš teorijos, bet iš patirties: „Žmonės stebėjosi jo mokslu, nes jis mokė kaip turintis galią, o ne kaip Rašto aiškintojai“ (Mk 1, 22). Religinė ir mistinė patirtis, Šventosios Dvasios malone, pripažinta ir patvirtinta Bažnyčios, padeda sukurti tobulus vienuolinio gyvenimo pagrindus. Toji patirtis gilėja etapais. Pirmasis etapas yra Dievo malonių gavimas, antrasis etapas – jų supratimas ir trečiasis etapas – malonė toms malonėms perteikti, skleisti, įgyvendinti apaštalinėje veikloje: „Viena malonė yra malonės suteikimas, kita malonė yra tos malonės pažinimas, ir trečia malonė yra

³¹ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 27–31.

³² Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 6–8.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid., 243–245.

³⁵ André Brouillette, *Le lieu du salut: une pneumatologie d'incarnation chez Thérèse d'Ávila* (Les Éditions du Cerf, Paris, 2014).

³⁶ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 28–35.

³⁷ Teresė, *Tobulumo kelias*, 67.

gebėjimas parodyti tą malonę, kad kiti suprastų³⁸. Šv. Teresės gyvenimo religinę ir mistinę patirtį taip pat galima skaidyti į tris etapus: 1) gyvenimas tėvų namuose 1515–1535 m.; 2) gyvenimas *Įsikūnijimo* vienuolyne 1535–1562 m.; 3) reforma ir vienuolynų steigimas 1562–1582 m.³⁹

Vienuolinio gyvenimo pagrindus perteikia ir pats steigėjas, nes jam Šventoji Dvasia apreiškia ordino charizmą. Todėl norint išsamiai atskleisti šv. Teresės dvasingumo pamatus, reikia gilintis į jos gyvenimą ir raštus, apaštalinę veiklą, jos kaip Bažnyčios mokytojos palikimą iki mūsų laikų⁴⁰.

Šv. Teresės vienuolynų gyvenimo pagrindai gimė iš jos charizmos, nuolat augančios dėl ypatingos ir nepakartojamos Dievo patirties. Karmelio bendruomenėse vyksta vienuolinio gyvenimo raida, kiekviena karmelitė ar karmelitas savo gyvenimu nesiekia nieko daugiau, tik geriau tarnauti Viešpačiui: „Mūsų vienintelis troškimas turi būti, – tesaugo mūsų ordiną Viešpats, kad ko nors kito neieškotume, – Dievą visada ir viskuo garbinti ir šlovinti“⁴¹. Šventoji projektuoja vienuolinį kelią, kuris labiausiai suvienytų sielą su Viešpačiu – tai yra kiekvieno jos įkurto vienuolyno identiškumo žymė⁴². Steigėja kvietė vienuoles galvoti ne apie praeitį ar svajones, bet gyventi Evangeliją dabar, esamajame laike, nes ateitis priklauso tik nuo mūsų dabarties, kaip mes gyvename evangelinėmis vertybėmis: „Tos, kurios po mūsų ateis ir tai skaitys, tegu nesirūpina, jei joms nebe taip bus, ir tegu nekaltina pasikeitusių laikų. Dievui visi laikai geri savo ištikimiesiems tarnams teikti didžiųjų malonių. Tegul jos apsižiūri, ar ne pačios dėl to kaltos, ir tegu pasitaiso.“⁴³ Šv. Teresė kviečia atsibusti iš dvasinio letargo, nes meilė ir tarnystė visada prasideda dabar⁴⁴. Vienuolinį gyvenimą tobulą padaro mūsų autentiška valia dideliems, tikriesiems troškimams mylėti ir tarnauti, ir tai tinka net moterims, kurios tuo laikotarpiu neturėjo beveik jokių teisių⁴⁵. Šv. Teresė daug metų gyveno *Įsikūnijimo* vienuolyne, kuriame galiojo sušvelninta vidinio gyvenimo karmelitų regula. Atnaujinimo procesą ji pradėjo nenutraukdama ryšių su praeitimi. Šventoji troško gyventi labiau pasišvęsdama, „pasidovanodama“ Viešpačiui, ji norėjo atnaujinti Švč. Mergelės regulą, kad bendruomenė taptų maldingesnė, energingesnė, kad atgytų krikščioniškasis gyvenimas. Šv. Teresės vienuolinio gyvenimo charizma nelieka sustabarėjusi, vyksta nuolatinė jos raida: „Viena vertus, buvo matyti, kaip piktasis priešas

³⁸ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 111.

³⁹ Álvarez, *100 fichas sobre Teresa*, 8–9.

⁴⁰ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 32: „Kartais girdžiu kalbant, kad, vos įsteigus ordinus, toms šventoms sieloms, kurios prieš jas gyveno, Dievas didesnių malonių teikė, nes jos buvo fundamento akmenys. Tai tiesa, bet ir dabartinės yra fundamento akmenys toms, kurios po jų ateis. Jei mes, kurios dabar gyvename, nenukrypsime nuo to, ką darė mūsų pirmtakės, ir mūsų įpėdinės ne kitaip elgsis, tada dvasinis pastatas visada tvirtai stovės. Kuo man padės tai, kad mano pirmtakai buvo šventi, jei aš po jų tokia bloga esu, kad savo blogais įpročiais visą pastatą griauunu?“

⁴¹ *Ibid.*, 166.

⁴² Carmelitas Descalzas, *Comenzando siempre*, 72.

⁴³ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 32.

⁴⁴ Santa Teresa, *Obras completas*, 1380.

⁴⁵ Carmelitas Descalzas, *Comenzando siempre*, 73.

įdūko dėl tokios geros reformos pradžios, kurią mūsų Viešpats įstatė į vėzes, kita vertus, buvo galima pažinti, kad tai Dievo darbas, nes viskas labai nuostabiai išsivystė.⁴⁶

Moterų bendruomenių pagrindai

Šv. Teresė, pradėdama savo ordino reformą, išsaugojo daug Avilos *Įsikūnijimo* vienuolyne praktikuojamų dalykų⁴⁷, bet taip pat įvedė nemažai naujovių, kurios naująsias bendruomenes išskiria iš nereformuotųjų. Vienuolių karmeličių gyvenimas XVI a. labai skyrėsi nuo dabartinio ir niekuo neišsiskyrė iš kitų religinių ordinų moterų vienuolynų gyvenimo. Vienuolės nebūtinai turėdavo gyventi po vienu stogu, vienuolinė apranga ir maitinimas nebuvo vienodas. Vidaus gyvenimo praktikos kiekviename vienuolyne irgi labai skirdavosi⁴⁸. Bažnytinis Tridento Susirinkimas moterų vienuolių istorijai buvo daug svarbesnis nei vyrų vienuolijoms. Paskutinėje Susirinkimo sesijoje 1563 m. gruodžio 3 d. buvo priimti 22 nutarimai siekiant išspręsti moterų vienuolinio gyvenimo problemas. Nutarimais norėta moterų vienuolynuose įvesti griežtą klauzūrą, dėl Europoje vykusių karų vienuolynai, esantys už miesto, turėjo būti perkelti į miestus, stojančioms į vienuolyną naujokėms buvo įvedama tiesioginė vyskupų apklausa, buvo paskirta ekskomunika tiems, kurie vertė moteris prievarta stoti į vienuolynus, vienuolynuose buvo uždrausta privati nuosavybė, siekta atgaivinti bendruomeninį gyvenimą. Stojant į didelį vienuolyną, būdavo reikalaujama įnešti tam tikrą pinigų sumą ar turtą, nes vienuolynai kiekvienai narei turėjo garantuoti išlaikymą iki mirties. Abate buvo galima tapti tik sulaukus 40 metų ir išbuvus tame vienuolyne 8 metus. Abatė galėjo valdyti tik vieną vienuolyną. Vienuolės buvo įpareigosotos atlikti išpažintį ir priimti Šv. Komuniją mažiausiai vieną kartą per mėnesį. Dėl vienuolinių rūbų nieko nebuvo nutarta. Įstatymai turėjo įsigalėti, kai tik bus viešai išspausdinti⁴⁹.

Būtent tuo metu ir prasidėjo šv. Teresės reformos, jos davė Bažnyčiai naują kontempliatyvaus ir apaštalinio gyvenimo formą. Neatsisakydama Karmelio šaknų, šv. Teresė kūrė naują vienuolinio gyvenimo būdą. Tyrinėjant vien tik *Regulą* ir *Konstitucijas* (nors pati šv. Teresė sudarė ir redagavo tas naująsias *Konstitucijas*) būtų sunku atskirti, kas vienuoliniame gyvenime yra nauja ir kas – sena. Kad detaliau pažintume Reformos naujoves ir reformuotų moterų bendruomenių gyvenimo būdą⁵⁰, reikia remtis kitais šaltiniais – jos pačios raštais. Šv. Teresė buvo pirmoji *Įsikūnijimo* vienuolyno kronikos rašytoja, apie vienuolyno gyvenimą ji pasakoja *Gyvenimo knygoje* ir

⁴⁶ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 170–171. Taip pat žr. Carmelitas descaldas Puçol, *Comienzando siempre*, 71–79.

⁴⁷ Trumpą *Įsikūnijimo* vienuolyno konstitucijų pristatymą ir analizę galima rasti: Otger Steggink, *La Reforma del Carmelo español* (Roma, Institutum Carmelitanum, 1965), 63–66.

⁴⁸ González, *Historia de monasterio de la Encarnación de Avila*, 185.

⁴⁹ Carpinello, *Il Monachesimo Femminile*, 181–182.

⁵⁰ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 50.

laiškuose. Įsikūnijimo vienuolyne šv. Teresė praleido 27 metus, iš kurių 3 metus – kaip vienuolyno priorė. Ji gerai pažino visus karmeličių vienuolyno plusus ir minusus⁵¹.

Šv. Teresei labai svarbus vienuolinio gyvenimo pamatas buvo pašaukimų atranka. Ji priimdavo tik tas kandidatės, kurios atitikdavo naujos bendruomenės pašaukimo reikalavimus⁵². Ji norėjo suformuoti maldingą, seserišką ir apaštalinę bendruomenę: „O seserys, dėl Dievo meilės, supraskite, kokią didelę malonę suteikė toms, kurias čia atvedė, ir kiekviena atsidėjusi tai teapmąsto, nes Jo Didenybė panorė, kad būtumėte viena vos iš dvylikos!“⁵³ Jei kandidatės neturėdavo pašaukimo, net didžiausios draugystės, įžymių asmenų prašymai ir naudingi pasiūlymai negalėdavo pakeisti jų likimo – kandidatės turėdavo palikti vienuolyną. Pašaukimų atranka buvo vienas iš svarbiausių principų steigėjos vienuolynuose. Apie tai ji rašo *Vienuolynų steigimuose*, laiškuose, *Tobulybės kelyje*, *Konstitucijose* ir kt.⁵⁴ To meto moterų vienuolynuose, taip pat ir *Įsikūnijimo* vienuolyne Aviloje, netrūkdavo „kilmingų mergelių be pašaukimo“. Toms neištekėjusioms mergelėms vienuolynai tapdavo prieglaudos ar laisvalaikio leidimo centrais⁵⁵.

Sprendžiant, ar naujokė tinka profesijai, svarbi ir priorės, ir bendruomenės daugumos nuomonė⁵⁶. Šv. Teresė nepabūgo net Éboli princesės, kuri, neturėdama jokio pašaukimo, remdamasi savo galia, įstojo į basųjų karmeličių vienuolyną Pastranoje. Visai bendruomenei neliko nieko kito, kaip slapta pabėgti iš princesės įkurtojo vienuolyno. Tai pavyzdys, kaip vienas žmogus be pašaukimo, nors galingas ir turtingas, gali sugriauti bendruomenės gyvenimą⁵⁷.

Atranka į pirmąjį vienuolyną buvo labai griežta. Pirmos keturios vienuolės, gavusios abitą Šv. Juozapo vienuolyne Aviloje, buvo mergaitės našlaitės ir labai neturtingos, todėl šv. Teresė jas priėmė be piniginių įnašo (kraičio), tačiau jos pasižymėjo maldingumu, nuolankumu ir atgailos aktais⁵⁸. Tai buvo pagrindinis priėmimo kriterijus. Pačios geriausios vienuolės nebuvo iš kilmingųjų ir turtingųjų sluoksnių. Turtingosios ir kilmingosios padėdavo bendruomenei sunkiais ekonominiais laikais savo kraičiais, bet merginos be pašaukimų, net ir su kraičiais, nepatekdavo į vienuolyną. Šventoji troško tokių kandidačių, kurios turėtų bendruomeniškumo jausmą ir nuovoką, būtų dvasiškai stiprios, pasirengusios mirti dėl Kristaus, o ne ateitų į vienuolyną gelbėtis nuo santuokos ar senmergės likimo. Šv. Teresė mokė savo seseris: „Dėl mūsų Viešpaties meilės, kad jūs į tai pažiūrėtumėte gerai ir suprastumėte, jog visada reikia

⁵¹ González, *Historia de monasterio de la Encarnación*, 215–235.

⁵² Silas Urbión, *Santa Teresa de Jesús. Experiencia viva de Dios* (Burgos: Fonte – Monte Carmelo, 2017), 80.

⁵³ Teresė, *Tobulumo kelias*, 77.

⁵⁴ Tomás Álvarez (dir.), *Diccionario de Santa Teresa* (Burgos: Monte Carmelo, 2006), 1438–1441.

⁵⁵ González, *Historia de monasterio de la Encarnación*, 132.

⁵⁶ Teresa, *Obras completas* (Burgos: Fonte – Monte Carmelo, 2017), 1436.

⁵⁷ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 101–102.

⁵⁸ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 281–282.

ieškoti bendruomenės, o ne savo asmeninio gėrio⁵⁹; eilėraštyje *Amžinyjų įžadų dienos* šv. Teresė kviečia seseris nebijoti aukos: „Visos, kurios tarnaujate po šia vėliava, jau nemiegokite, pabuskite, nes nebėra taikos pasaulyje. <...> Jeigu mūsų Viešpats, kaip stiprus Kapitonas, panoro mirti, sekime Jį, jei reikės – mirkime dėl Jo.“⁶⁰

Šv. Teresė yra stipri charizmatiška asmenybė, kuri siekia veikti tik kaip Bažnyčios dukra. Ji niekada nekonfliktuoja su Bažnyčios institucijomis, todėl jai yra būtini bent minimalūs juridiniai bei teisiniai vienuolynų steigimo dokumentai. Neturime išlikusių *Įsikūnijimo* vienuolyno, kuriame šv. Teresė išgyveno 27 metus, teisinių dokumentų, bet pažvelgsime į jos įkurtojo Aviloje, pirmojo reformuoto vienuolyno, juridinius pagrindus. Šio Šv. Juozapo vienuolyno reguloje yra išlaikoma Karmelio kalno eremitų regula „*vitae formula*“, Jeruzalės patriarcho Alberto duota pirmiesiems karmelitams apie 1209–1214 m. Nors šv. Teresė sako, kad bendruomenė nori sugrįžti prie tos pirminės regulos⁶¹, bet iš tikrųjų ji priima popiežiaus Inocento IV 1247 m. aprobutą *Regulą* karmelitams, kuri jau buvo adaptuota Vakarų Bažnyčios apaštalinėms reikmėms. Vėliau ta regula buvo labai sušvelninta, todėl šv. Teresė ir nori grįžti prie jos pirminės formos, kurioje siekiama vienumos, neturto, tylos, apsimarinimo, rankų darbo, nuolatinės maldos⁶².

Šv. Teresės reformai reikėjo daugiau ir konkretesnių dalykų, nei buvo išvardinta *Gyvenimo taisyklėje* ir Inocento IV adaptuotoje reguloje. Reikėjo aiškiai apibrėžti apaštalinę ir Mergelės Marijos dimensiją⁶³. Vienuolyno steigėja tai išsprendė pabrėždama kontempliatyvosios maldos, tylos, vienumos, asketikos, broliškumo, bendravimo ir t. t. reikšmę vienuolių apaštalavime. Broliams vienuoliams ji numato aktyvų, daugialypį apaštalavimą, kaip ir kitiems elgetaujantiems ordinams, oficialiai paskelbia pamaldumą Mergelei Marijai, nes Ji yra Karmelio Motina ir Globėja. Anksčiau dokumentuose (regulose) tai nebuvo pabrėžta, vien buvo matoma karmelitų gyvenime ir Ordino pavadinime⁶⁴.

Šv. Teresė savo pirmajam Šv. Juozapo vienuolynui Aviloje parašė trumpas *Konstitucijas*, kurias patvirtino Šventasis Sostas ir ordino generolas Rubeo. Tai buvo gyvenimo normos, skirtos seserims, tačiau jas priėmė ir broliai, kurie pagal jas gyveno pirmajame Basųjų Karmelitų vienuolyne Duruelyje. Dabartinės *Konstitucijos*, kurios yra pateikiamos šv. Teresės raštuose, nėra tos originaliosios konstitucijos, jos jau yra su kai kuriomis vėlesnėmis pataisomis, padarytomis steigiant kitus vienuolynus. Pati

⁵⁹ Teresa, *Cartas*, 135.

⁶⁰ Teresa, *Obras completas*, 1516.

⁶¹ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 291–292.

⁶² Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 56; Tomás Álvarez, „La Regla del Carmen y Santa Teresa“, *MontCarm*, 115 (2007), 51–66.

⁶³ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 248: „Vieną dieną po šv. Komunijos Viešpats rimtai įsakė visomis jėgomis rūpintis šiuo reikalu. <...> vienuolynas neliks neįsteigtas, <...> Jis turėtų būti pavadintas šv. Juozapo vardu. Šis šventasis budėsiąs prie vienuolyno, Švenčiausioji Marija – prie kitų vienuolyno vartų, o pats Kristus gyvensiąs tarp mūsų“.

⁶⁴ Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 56–57.

šventoji savo raštuose sako, kad prie tų pirmųjų gyvenimo normų vėliau buvo pridėta kitų būtinų dalykų, siekiant didesnio tobulumo gyvenant *Regula*⁶⁵. Ar šv. Teresė buvo tų normų originali autorė šimtu procentų? Nebūtinai. 27-eri metai *Įsikūnijimo* vienuolyne, senovinės ordino *Konstitucijos*, ypač Jono Soreto (*Juan Soreth*) ir Nikolos Audeto (*Nicolás Audet*), veikė jos sąmonę ir iš dalies atsispindėjo tekstuose. Regulos tekstas nebuvo galutinis, jis pildėsi augant steigėjos gyvenimo patirčiai. Šv. Teresė institucijoje puikiai integravo charizmą. Įstatymas įsako ir įpareigoja ne tik jį įvykdyti, bet ir tobulinti meilę Dievui ir artimui, o tai ir yra šventumo viršūnė⁶⁶.

Konstitucijos – nedidelis įstatymų kodeksas, pirminės Karmelio *Regulos* papildymas, jų tekstas augo ir evoliucionavo per paskutiniuosius du Teresės gyvenimo dešimtmečius. 1567 m. jos buvo Ordino generolo Rubeo patvirtintos ir tapo pirmąja šv. Teresės 1581 m. spaustuvėje išleista knyga. Šv. Teresė pati suredagavo jas 1562–1565 metais, nors įvade to neparašyta, nes to meto juridinis mentalitetas neleido moteriai, o dar bemokslei, mokyti ir rašyti tokius dokumentus⁶⁷.

Konstitucijų autografas neišliko, yra tik vėlesnių jo kopijų. Originalas buvo labai glaustas ir trumpas, su tokiu turiniu: 1–2 skyriai buvo apie dvasinių dalykų tvarką, Eucharistijos liturgiją ir bendrą choro maldą, knygas skirtas skaitymui; 3–4 skyriai – apie kasdienį darbą ir neturto dvasią, pasninkus ir namų apyvokos daiktus, reikmenis; 5 skyrius – apie klauzūrą; 6–8 skyriai – apie novicijas, darbus, ugdančius nuolankumą, ir apie ligones; 9 skyrius – apie maistą, nuolankumą ir rekreaciją; 10 skyrius – apie maldą už mirusias seseris; 11–12 skyriai – apie pareigas bendruomenėje ir kalčių kapitulą⁶⁸.

Konstitucijose labiausiai kreipiamas dėmesys į maldą ir dvasinį broliškos bendruomenės formavimą, neatsižvelgiant į socialinius-luominius skirtumus (niekada nei priorė, nei kuri viena iš seserų nebus vadinama ponia (*doña*)); visoms seserims „žemesnieji“ darbai paskirstomi po lygiai (pareiga šluoti patalpas skiriama pradedant nuo priorės, kad ji visur duotų gerą pavyzdį); meilė turi pasireikšti pirmiau valdžios ir autoriteto (kad priorė su motinos meile numatytų poreikius: stengtūsi būti mylima ir dėl tos meilės klusnumas būtų vykdomas); kad nieko neišskirtų dėl kraujo kilmingumo; postulantės turi mokėti skaityti, kad galėtų melstis chore; visos turi dirbti, kaip įsako šv. Paulius; namuose turi būti knygų skaitymui; kaip absoliuti naujovė įvedamos dvi valandos maldos, sugretintos su dviem rekreacijos valandomis – po pietų ir vakare, per rekreacijos valandas būdavo leidžiama nutraukti tylos laikymąsi, kurio reikalavo *Regula*; vietoj „sunkaus“ kalčių ir bausmių kodekso, kurį po kiek laiko privers įtraukti į konstitucijas, šv. Teresė buvo numačiusi jį pakeisti kalčių skyriumi: „pagal *Regulą* seserų kaltės (klaidos) turi būti taisomos su meile, gailėstingai“⁶⁹.

⁶⁵ Teresa, *Obras completas*, 386–387.

⁶⁶ Teresė, *Vidinės pilies buveinės*, 42; 127–129; Maroto, *Ser y misión del Carmelo Teresiano*, 55–58.

⁶⁷ Popiežiaus brevėje (1562 02 07), leidžiančioje kurti Aviloje vienuolyną, buvo duodama licencija Teresei sudaryti statutus ir organizuoti bendruomenę. Tačiau ji nepažeidė paklusnumo dorybės.

⁶⁸ Álvarez, *100 fichas sobre Teresa de Jesús*, 323–324.

⁶⁹ Teresa, *Obras completas*, 975–978.

Steigiant naujus vienuolynus *Konstitucijos* gyvuoja ir auga, jos papildomos dėl keleto priežasčių: nauji vienuolynai perėjo Ordino jurisdikcijai, ir Tėvas generolas Romoje vėl turėjo jas patvirtinti. Šv. Teresė bandė adaptuoti *Konstitucijas* pirmajai brolių bendruomenei Duruelyje. Vieno labai reiklaus juristo patarimu, šv. Teresė į *Konstitucijas* įtraukė labai ilgą skyrių apie „kaltes ir bausmes“, kurį pažodžiui nukopijavo iš ankstesnių karmelitų konstitucijų. Tas tekstas, galima teigti, sudarkė paprastumu ir pusiausyva pasižymėjusį steigėjos tekstą⁷⁰.

Šv. Teresė pridėdą papildomą priedą apie kassavaitinį *Konstitucijų* skaitymą ir jų laikymo vietą vienuolyne (nežinome šio priedo datos). Vienas egzempliorius turi būti saugomas skrynioje su trimis raktais, o kiti egzemplioriai naudojami kassavaitiniam skaitymui, seserys *Konstitucijas* turi gerai apmąstyti ir atsiminti, nes tai labai padės jų tobulėjimui su Viešpaties pagalba. Net patartina turėti tiek *Konstitucijų* kopijų, kiek yra seserų, kad kiekviena galėtų individualiai savo celėje jas skaityti. Šis priedas baigiamas žodžiais *Deo gracias*⁷¹, bet dar toliau šv. Teresė pridėdą papildomą trumpą skyrelį apie disciplinas (asketines pratybas)⁷².

Situacija labai pablogėja, kai kiekviename karmeličių vienuolyne pradeda plisti rašytinės *Konstitucijų* kopijos su įvairiomis perrašinėtojų klaidomis ar pačių vienuolynų priorių pataisymais. Tampa būtina *Konstitucijas* išspausdinti spaustuvėje, siekiant išsaugoti oficialų tekstą (Laiškas 376, 8)⁷³. *Konstitucijų* tekstas buvo patvirtintas 1581 m. Basijų karmelitų Alkalos kapituloje ir tais pačiais metais išspausdintas Salamankoje, pavadinimu *Regla primitiva y Constituciones de las monjas descalzas de la Orden de nuestra Señora la Virgen María del Monte Carmelo* (Mūsų Ponios Karmelio kalno Švč. Mergelės Marijos basijų karmeličių ordino pirmykštė regula ir Konstitucijos). Gale *Konstitucijų* buvo pridėtas priedas apie vienuolės šydo įteikimą ir amžinųjų įžadų davimą⁷⁴.

Šv. Teresės vienuolynų gyvenimo pagrindai susiformavo steigiant vienuolynus. Jos palikimas Karmeliui buvo naujos Basijų Karmelitų bendruomenės susikūrimas 1562–1582 metais. Tuomet susiformavo ir įstatyminiai-teisiniai šios naujojo pavyzdžio bendruomenės dokumentai. Norint išsamiai pristatyti gyvenimo vienuolyne pagrindus, *Konstitucijų* nepakaktų, todėl labai naudinga pasinaudoti ir šv. Teresės raštais, ypač *Tobulybės keliu* – knyga, kuri parašyta prašant seserims. Knyga *Tobulybės kelias* – bendruomeninio gyvenimo pagrindų vadovėlis teresiškajai bendruomenei. Šv. Teresės bendruomenių gyvenimo pagrindai aprašyti teisiniuose dokumentuose (*Reguloje* ir *Konstitucijose*), taip pat matomi steigėjos charizmoje, išreikštoje bendruomeniniame gyvenime ir jos palikime, kuris gyvas iki mūsų dienų. Pagrindų pagrindas

⁷⁰ Álvarez, *100 fichas sobre Teresa*, 324–325.

⁷¹ Šv. Teresė nemokėjo lotynų kalbos, todėl *Deo gracias* parašė pusiau lotyniškai, pusiau ispaniškai.

⁷² Álvarez, *100 fichas sobre Teresa*, 325.

⁷³ Teresa, *Cartas*, 975–978.

⁷⁴ Álvarez, *100 fichas sobre Teresa*, 325; Santa Teresa de Jesús, *Constituciones. Salamanca 1581* (Burgos: Monte Carmelo, 1985).

arba šaltinis, aišku, yra pats Viešpats Jėzus Kristus ir jo Evangelija. „Galvojau, ką galėčiau dar dėl Dievo daryti. Nedavė ramybės mintis: turiu gyventi pagal Dievo duotąjį pašaukimą (vienuolių luome) ir uoliai, kiek tik pajėgsiu, laikytis regulos.“⁷⁵ Ant šio pagrindo plėtojami visi kiti dvasinio gyvenimo pagrindai, kuriuos čia pateikiame.

Šv. Teresės bendruomenės formacija vyko nuolatos. *Tobulybės kelias* buvo parašytas 1566 m., prašant Šv. Juozapo vienuolyno seserims, kad tai, ką kasdien šventoji kalbėdavo ar mokydavo rekreacijose, būtų išsaugota bendruomenės formacijai. Knyga neprarado aktualumo ir mūsų laikais⁷⁶.

Buvo numatyta, kad vienuolynų pagrindas bus mažos bendruomenės, nedideli, kuklūs vienuolynai, kuriuose būtų ne daugiau kaip 13 seserų⁷⁷. Elgetaujantiems vienuolynams iš išmaldų išsilaikyti lengviau, jeigu bendruomenė yra nedidelė. „Ten <...> kur mažiau seserų, ten daugiau sutarimo ir ramybės“⁷⁸. XVI a. tai buvo didelė naujovė vienuolynuose. Vėliau, dėl tam tikrų priežasčių, skaičius buvo padidintas iki 21 sesers, bet pradinis, originalus sumanymas dėl mažos bendruomenės reikšmės išliko aktualus⁷⁹.

Vienuolynuose labai svarbi kontempliacijos ir broliško integracija. Mažuose vienuolynuose, kuriuose mažai seserų, bus praktikuojamos aukščiausiosios Karmelio vertybės: kontempliacija ir seseriškumas, kurios bus darniai integruotos. „Supraskime, dukters mano, jog tikrasis tobulumas yra meilė Dievui ir artimui, tad kuo tobuliau laikysimės šių dviejų priesakų, tuo tobulesnės būsime. Visa mūsų regula ir Konstitucijos nieko kito nesiekia, tai – priemonės, padedančios mums tobuliau jas vykdyti.“⁸⁰

Avilos šventoji moko vienuoles neužmiršti ir nuolat sugrįžti prie charizmos ištakų. Bendruomenės stiprybė yra Karmelio anachoretinės-cenobitinės šaknys ir istorija⁸¹. Vienuolių gyvenimo stilius turi būti ne tik bendruomeniškas, bet ir atsiskyrėliškas⁸². Viso to buvo siekiama trimis vienumos siekimo, atsiribojimo nuo pasaulio priemonėmis: griežta klauzūra, vienuolės cele ir eremitų nameliais.

Šv. Teresės vienuolynai buvo ir yra broliška-šeimyniška bendruomenė. „Brolijos stilius“ (*estilo de hermandad*) – klasikinis šv. Teresės posakis, gerai apibrėžiantis kitą labai svarbų pagrindą. Bendruomenė turi būti seseriška. Seseriškumas – tai ne vien buvimas rimtoms, susikaupusioms bendruomenės liturgijoje ir chore, tai ir ypatingas seseriško bendravimo stilius, kurio seserys mokė šv. Kryžiaus Joną Valjadolide 1568 m., kai jis,

⁷⁵ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 247.

⁷⁶ *Diccionario de Santa Teresa de Jesús*, dir. Tomás Álvarez (Burgos: Monte Carmelo, 2000), 373.

⁷⁷ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 293: „Mes, seserys, visada privalome siekti, kad vienos su savo dieviškuoju Sužadėtinium bendrautume. Tenebūna jų niekad daugiau kaip trylika“.

⁷⁸ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 20.

⁷⁹ Maroto, *Mi Teresa. Mujer, fundadora, escritora y santa* (Burgos: Fonte – EDE, 2019), 252.

⁸⁰ Teresė, *Vidinės pilies buveinės*, 42.

⁸¹ *Ibid.*, 108: „Užtat dabar sakau: visos, kurios vilkime šį šventą Karmelio abitą, esame pašauktos maldai ir kontempliacijai, tokia buvo mūsų Ordino pradžia, iš šios giminės esame kilusios, iš tų šventųjų mūsų Karmelio kalno Tėvų, kurie tokioje vienvietėje ir taip paniekinę pasaulį ieškojo šio lobio“.

⁸² Teresė, *Tobulumo kelias*, 93: „Patikėkite tu, ką sakau, o jei ne – parodys jums laikas. Nes gyvenimo būdas, kurio siekiame – būti ne tik vienuolėmis, bet ir atsiskyrėlėmis, todėl atsiriškite nuo visko, kas sukurta; matau, kad toms, kurias Viešpats čia pašaukė, šią malonę Jis duoda ypatingą.“

kaip kunigas, padėjo joms steigiant naują bendruomenę⁸³. Visiška naujovė yra bendruomenės rekreacijos, per kurias pabendraujama, pasišnekama, išsiaiškinami bendruomenės poreikiai ir trūkumai, pailsima linksmoje, džiugioje broliškoje-šeimyninėje aplinkoje. Tai – ne kalčių kapitula, bet atsipalaidavimo, atsigavimo ir geros nuotaikos laikas.

Šv. Teresės bendruomenės susiformavo labai sėkmingai susivienijus normoms ir galimybėms, ir taip įgijo anksčiau minėtus pagrindus bei kitas papildomas charakteristikas. Glaustai juos išvardysime: bendruomenė yra sudaryta iš rinktinių narių⁸⁴; užsiėmusi malda už Bažnyčią⁸⁵; gyvenama neturto dvasia, darbu ir griežtai asketiškai⁸⁶; teisiškai visos seserys lygios, nevartojama luominių pagarbos vardų, iš stojančiųjų į vienuolyną nereikalaujama įnešti kraičio, vienuolyne būtina rimta formacija ir gera biblioteka dvasiniam skaitymui⁸⁷; visos seserys susivienijusios meilėje, atsitraukusios nuo pasaulio ir atsidavusios pasiaukojančiai artimo meilei; už viską su džiaugsmu dėkojama Dievui⁸⁸; džiaugsmingoje šeimyniškoje aplinkoje kiekvieną dieną švenčiama Eucharistija ir meldžiamasi chore, turimos dvi valandos vidinės maldos ir rekreacijos.

Kaip tvirtas vienuolynų pagrindas, ant kurio laikytųsi vidinė ir išorinė ramybė, yra reikalingos praktinės dorybės: seserų meilė viena kitai, visos kūrinijos atsižadėjimas ir trečioji, visas kitas aprėpianti dorybė, – tikras nuolankumas, nusižeminimas⁸⁹. Visos šios išvardintos susivienijusios charakteristikos suformavo seserišką besimeldžiančią bendruomenę.

Šv. Teresės ir jos pasekėjų pavyzdys buvo stiprus vienuolinio gyvenimo pagrindas. Vienas dalykas žinoti šiuos gyvenimo pagrindus, kitas dalykas – jais gyventi. Šv. Teresė jais gyveno, tai jos gyvenimo patirtis. Pačios steigėjos pavyzdys gyvu žodžiu ir elgesiu yra svarbiausias. Vienuolynuose reiškėsi ypatinga vienybės ir užsidegimo tarnauti Dievui aplinka. Tai buvo pagrindinė siekiamybė būsimoms vienuolių bendruomenėms. Visi šie pagrindai, buvę šv. Teresės bendruomenėse, ateities Karmelyje, deja, šimtu procentų jau neišsipildys.

Šv. Teresės bendruomenėse gyvavo humanizmo, nuosaikumo ir švelnumo stilius. Jose buvo siekiama tobulumo humaniškai ir švelniai⁹⁰ – tuo jos skyrėsi iš kitų bendruomenių. Seserys būdavo laimingos ir patenkintos, kad, nors būdamos nevertos, galėjo pakliūti į tokį Viešpaties vienuolyną⁹¹. Tokia buvo šv. Teresės vienuolynų pradžia. Paskui, žinoma, atsirado problemų ir jų niekada netrūko, bet šventosios liudijimas viską gerai apibendrina: „Dievui visi laikai geri savo ištikimiesiems tarnams teikti didžiū malonių“⁹².

⁸³ Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 78: „Aš pati su tėvu Kryžiaus Jonu išvykau į pradėtą steigti Valjadolido vienuolyną. <...> tad buvo progos pamokyti Kryžiaus Joną mūsų gyvenimo būdo. Jis viską sužinojo apie tokius svarbius dalykus kaip apsimarinimus, seserų bendravimą ir bendrą rekreaciją“.

⁸⁴ Teresa, *Obras completas*, 1435–1436.

⁸⁵ Teresė, *Tobulumo kelias*, 49–50.

⁸⁶ Teresa, *Obras completas*, 1432–1433; 1440.

⁸⁷ Ibid., 1431.

⁸⁸ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 277–288.

⁸⁹ Teresė, *Tobulumo kelias*, 56.

⁹⁰ Teresa, *Obras completas*, 387–388.

⁹¹ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 277.

⁹² Teresė, *Vienuolynų steigimas*, 32; Teresė, *Vidinės pilies buveinės*, 189–190.

Šalia praktinių gyvenimo pagrindų ne mažiau svarbūs yra teologiniai šv. Teresės vienuolynų pagrindai. Vienuolynų bendruomenės nėra tik žmonių kūrinys, bet taip pat mažoji „Kristaus kolegija“⁹³. Tai yra Dievo malonės vaisius, nes: a) Viešpats juos subūrė⁹⁴; b) Viešpats gyvena kartu, tie namai yra „Dievo kampelis“, buveinė, kuria Dievas mėgaujasi⁹⁵; c) Viešpats rūpinsis vienuolynais⁹⁶.

Šie teologiniai pagrindai, įgyvendinti šv. Teresės vienuolynuose, buvo oficialiai patvirtinti tik Vatikano II Susirinkime⁹⁷.

Dar vienas pagrindas, labai sutvirtinęs šv. Teresės vienuolynus, buvo minėtasis vienumos, atsiskyrimo ir bendruomeniškumo suderinamumas. Šventajai rūpėjo pirmiausia atgaivinti kontempliatyvią Karmelio charizmą. Tam reikėjo naujo tipo vienuolyno, todėl atsirado vieninga bendruomenė, siekianti atgaivinti Karmelio dvasingumą. Bendruomenė ypač vertina nuošalumą, atsitraukimą nuo pasaulio, kaip ir Karmelio atsiskyreliai, tačiau naujovė yra tai, kad kartu siekiama pagerinti bendravimo ryšius ir santykius tarp seserų. Todėl yra *tyla* ir *žodis* – ne tik liturgijoje, bet ir privačiame dialogue bei rekreacijoje⁹⁸. Visa tai šv. Teresės vienuolynų bendruomenėse būdavo „pagardinama džiaugsmo prieskoniais“.

Prie pagrindų, stiprinančių vienuolinių gyvenimą, reikia priskirti sąmoningą suvokimą, kad vienuolynas – tai išrinktųjų bendruomenė. „Kur yra tiek mažai seserų, jos būtinai turi būti išrinktos“ (1572 03 07 laiškas Marijai de Mendoza)⁹⁹. „Seserys turi būti maldos žmonės ir tikti mūsų vienuolyno tipui“ (1568 06 28 laiškas Cristobalui R. Moyai)¹⁰⁰.

Visi vienuolinio gyvenimo pagrindai netektų vertės, jeigu vienuolyne trūktų meilės artimui¹⁰¹. Gali būti įvairių suklupimų, klaidų, bet be abipusės meilės vienuolyne nebūtų įmanoma gyventi. Šv. Teresė sako, kad nėra didesnės nelaimės vienuolyne, kaip meilės praradimas. Tai lygiai tas pats, kaip iš namų išvaryti Viešpatį¹⁰². Maža bendruomenė turi būti kaip šeima¹⁰³. Vienuolyne turi būti ugdoma tyrai, pasiaukojančiai, universaliai, nieko neišskiriančiai meilei¹⁰⁴. Meilę reikia suprasti kaip dovaną ir užduotį¹⁰⁵. Ugdyti reikia atleidimu ir gailėstingumu¹⁰⁶.

⁹³ Teresa, *Obras completas*, 667.

⁹⁴ Ibid., 454–455; 459–460; 464; 484–485.

⁹⁵ Teresė, *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*, 277–278.

⁹⁶ Teresė, *Tobulumo kelias*, 45.

⁹⁷ *Perfectae caritatis*, 15.

⁹⁸ Teresė, *Tobulumo kelias*, 213–214.

⁹⁹ Santa Teresa de Jesús, *Epistolario*, tercera edición. Revisión textual, introducción y notas L. R. Martínez y T. Egido (Madrid: EDE, 2015), 124.

¹⁰⁰ Teresa, *Epistolario*, 82.

¹⁰¹ Teresė, *Tobulumo kelias*, 56–57.

¹⁰² Ibid., 75.

¹⁰³ Teresė, *Tobulumo kelias*, 57–58.

¹⁰⁴ Ibid., 55–62; 70–76.

¹⁰⁵ Teresė, *Vidinės pilies buveinės*, 128.

¹⁰⁶ Teresė, *Tobulumo kelias*, 192–193.

Vienuolinis gyvenimas turi prasmę, jeigu bendruomenė tampa Bažnyčios misijos vykdytoja. Šv. Teresei bendruomenė yra tarsi maža gerų krikščionių pilis¹⁰⁷. Joje nesu-sirenkama vien savo šventėjimo tikslu, bet siekiama gyventi Bažnyčiai ir žmonijai. Į kovą vienuolynas stoja savo maldos užtarimu – tai yra bendruomenės pašaukimas¹⁰⁸.

Vienuolinio gyvenimo pagrindų teorija ir praktika yra nuolat peržiūrimos, todėl vienuolyno bendruomenė yra nuolatinė krikščioniškojo formavimosi mokykla. Vienuolynų priorėms ir magistrėms tenka misija ugdyti ir mokyti – ugdyti meilėje, įvesti į tikėjimo, maldos, pareigų ir gyvenimo slėpinį. Šv. Teresė stengdavosi parinkti geras priores, kurios valdydamos išlaikytų pusiausvyrą, būtų ramiai tvirtos, mokėtų individualiai vesti kiekvieną seserį ir visą bendruomenę pagal Dievo planą, delikačiai ir išmintingai. Jos turi rūpintis, kad vienuolyne būtų gerų knygų, per individualius susitikimus moko seseris apie vidinį dvasinį gyvenimą, ragina ir moko bendruomenę, leidžia privatų dialogą tarp seserų, su dideliu atsargumu renka naujokių magistrę. Ugdymo tikslas yra „ugdyti sielas, kad jose gyventų Viešpats“ ir labiau „reikalauti pažangos dorybėse, negu griežtumo atgailose“. Aukštas tobulumo lygis pasiekiamas su dideliu švelnumu. Buvo ugdoma radikaliam evangeliniam gyvenimui, bet tai daroma labai švelniai ir delikačiai. Priorė turėjo vadovauti kaip motina – su didele meile¹⁰⁹.

Šv. Teresės vienuolynai – kontempliatyvaus gyvenimo bendruomenės, tarnaujančios Dievo Karalystei ir Bažnyčiai. Šventosios gyvenimo liudijimas ir jos raštai atskleidžia vienuolynų steigimo istoriją ir gyvenimo kodeksą: kaip reikia gyventi ir formuoti vienuoles.

Šv. Teresė įnešė svarbią naujovę: kontempliatyvos bendruomenės tikslus sutapatino su bažnytiniais ir apaštaliniais siekais. Kontempliatyvi šv. Teresės bendruomenė egzistuoja ne sau, bet Bažnyčiai. Naujos bendruomenės modelis atneša daug naujovių: maža vienuolių bendruomenė susikoncentravusi į maldą ir apsimarinimą; bendruomenės gyvenime svarbiausia broliškumas, abipusė meilė, tarpusavio santykiai, kurie yra labai panašūs į mažos šeimos santykius; didelis dėmesys skiriamas artimo ir svečių priėmimui, seserų tarpusavio komunikacijai ir bendravimui su pasauliu; užtikrinama visų narių socialinė ir luominė lygybė. Bendruomenėje buvo labai gerai suderintas dienos (maldos ir kontempliacijos, bendravimo ir rekreacijos, darbo ir poilsio) ritmas. Visiška naujovė – dvi valandos tylios maldos ir dvi valandos rekreacijos. Rankų darbas skiriamas visoms sesėms, bet bendra darbo salė bus pakeista, kad būtų išsaugoma tyla. Visoje reguloje jaučiama puiki pusiausvyrą tarp tylos ir komunikacijos, maldos ir darbo, darbo ir poilsio, vienumos ir buvimo kartu bendruomenėje.

Vienuolių bendruomenės pagrindas – reikli askezė, apsimarinimas ir atgailos gyvenimas. Tačiau to siekiama ne per prievartą ar grubiai, bet labai švelniai, delikačiai. Reikalaujama nuosaikumo, kad nebūtų per didelių, griežtų atgailų. Visa askezė vienuolyne reguliuojama evangelinio humanizmo pagrindais (*Konstitucijos* 9, 7)¹¹⁰.

¹⁰⁷ Ibid., 50.

¹⁰⁸ Ibid., 44.

¹⁰⁹ *Diccionario de Santa Teresa de Jesús*, 373–381.

¹¹⁰ Teresa, *Obras completas*, 1438–1439.

Bendruomenė – Karmelio kalno Valdovės Mergelės Marijos vienuolinis ordinas – pasižymi karmelitų ypatumais, kurie būdingi tik šiai bendruomenei. Visi šie ypatumai yra pateikti *Tobulybės kelyje*: seserų elgesys bendruomenėje (tarpusavio meilė), seserų elgesys su išoriniu pasauliu (malonus elgesys su visais), luomų ir nelygybių panaikinimas vienuolyne ir kt. Dar viena bendruomeninio gyvenimo naujovė: visos sesės turi būti „meilės tarnaitės“ einančios maldos ir draugystės su Dievu keliu¹¹¹. Teigiama, kad „šv. Teresės bendruomenės niekada nežlugo, nes klausė Viešpaties: matė laikų ženklus ir jais naudojosi“¹¹².

Išvados

Vienuolinio gyvenimo pagrindų pagrindas arba šaltinis yra Kristus. Iš šio šaltinio ištinka visi pagrindai: steigėjo charizma, tikslai, uždaviniai. Vienuolinis gyvenimas formuojasi teoriškai ir praktiškai. Vis labiau paklūstant Šventosios Dvasios vedimui, atsiskleidžia steigėjos charizma, nugalimos ar apeinamos įvairios kliūtys ir taip formuojasi tobulesnis vienuolinis gyvenimas, atsispindintis juridiniuose dokumentuose, istorijoje, steigėjos raštuose, Bažnyčios dokumentuose. Charizma atsiskleidžia per vienuolinio gyvenimo pagrindus. Norint geriau juos suvokti, reikia žinoti šv. Teresės charizmos šaltinius. Vienuolynai buvo kuriami dėl sielų gelbėjimo (apaštalavimo motyvais) ir siekiant pagilinti maldos gyvenimą (ryšį su Dievu). Pagrindai neatsiranda iš niekur, jie formuojasi dėl Kristaus, apaštalinės tradicijos, Šventojo Rašto, dokumentų (regulų ir konstitucijų), steigėjos asmenybės ir charizmos įtakos. Steigėjos mokymas yra gyvas liudijimas, gyva mistinė patirtis – tai ir buvo sėkmės laidas. Vienuolinio gyvenimo pagrindams didelę įtaką turi pats steigėjas, nes per Šventąją Dvasią jis gauna charizmą ordinui kurti. Šv. Teresės gautoji charizma ir misija sutapo su Bažnyčios Tridento Susirinkimo vienuolijų reforma ir davė naują kontempliacijos ir apaštalavimo gyvenimo formą. Naujovės, įvestos vienuolynuose, yra šv. Teresės charizmos išraiška apaštaliname gyvenime. Visos vienuolinio gyvenimo naujovės atsispindi šventosios raštuose ir mūsų laikų Basujų karmeličių ir karmelitų bendruomenių gyvenime. Šv. Teresės charizma nekonfliktuoja su institucine Bažnyčia ir nuolankiai pildo visus reikalavimus, nes vienuolinio gyvenimo pagrindas yra nuolankumas. Tačiau šis nuolankumas nereiškia, kad negalima kritiškai peržiūrėti priimamos tradicijos ir norėti ją pakeisti siekiant didesnio vienuolinio gyvenimo tobulumo. Vienuolinio gyvenimo pagrindas yra pastovus noras nuo gero eiti prie geresnio. Steigėja pati parašo savo vienuolynui *Konstitucijas*, tai dar labiau patvirtina teiginį, jog pats steigėjas taip pat yra vienuolinio gyvenimo pagrindas.

¹¹¹ Domingo Ángel Fernández de Mendiola, *El Carmelo Teresiano en la historia. Una nueva forma de vida contemplativa y apostólica. Primera parte. El Carmelo teresiano en vida de la Madre Fundadora, Teresa de Jesús (1515–1582)* (Roma: Teresianum, 2008), 224–243.

¹¹² Tomás Álvarez, *Escritos Teresianos III* (Burgos: Monte Carmelo, 1996), 392.

Absoliučios naujovės vienuoliniame gyvenime buvo: 2 val. maldos sugretinimas su 2 val. rekreacija, mažos bendruomenės, nedideli, kuklūs vienuolynai, socialinių-luominių skirtumų naikinimas, humanizmo, nuosaikumo ir švelnumo stilius, teologinių pagrindų svarba vienuoliniame gyvenime, vienuolinio gyvenimo pagrinduose numatomi tikslai ir uždaviniai. Prie naujovių taip pat galime priskirti: didesnę dėmesį maldai ir dvasiniam broliškumo bendruomenės formavimui, kalčių taisyklą su meile, gailėstingumu. Naujoviškas buvo ir bendruomenės *Konstitucijų* pradinis tekstas, pasižymėjęs paprastumu ir pusiausvyra. Nuolatinė bendruomenės formacija, kontempliacijos ir broliškumo integracija, dvigubas vienuolinio gyvenimo stilius – bendruomeniškas ir atsiskyrėliškas, šeimyninė atmosfera bendruomenėse – nebuvo absoliučios naujovės, bet dėl savo aukšto kokybinio lygio buvo didelis Dievo malonės stebuklas. Prie vienuolinio gyvenimo pagrindų būtina paminėti išugdytą bendruomeninę sąmonę apie pašaukimo kilnumą ir meilę, kuri jungia visą bendruomeninį gyvenimą ir veiklą.

Apibendrinant viską, ką jau žinome iš šv. Teresės gyvenimo, raštų, apaštalavimo ir jos tyrinėtojų įžvalgų, atsiskleidžia, jog bendruomenės kuriamos ne vien siekiant melstis ir gyventi asketiškai atsiskyrus nuo pasaulio – jos turi konkretų tikslą: tarnauti Bažnyčiai sekant Jėzų Kristų. Religinės bendruomenės pagrindas: būti Kristuje ir su Kristumi, vis labiau su Juo susitapatinant. Bendruomenės ir kiekvieno asmens būties pradžios ir atskaitos taškas – atsivertimas. Bendruomenėse puikiai derinama būtis ir veikimas. Reikalaujama pirmiausia būti, o paskui veikti, viską daryti ir su liudijimo galia. Kad liudijimas įtikintų, būtina vis labiau panašėti į Kristų ir įsijungti į žmonijos išgelbėjimą. Vienuolinio gyvenimo pagrindas – tai ne vien maldos praktika ir jos mokymas, bet ir mokslas, kaip būti vienuole. Vienuolinio gyvenimo pagrindai nėra vien įstatyminiai dokumentai ir tradicija, bet ir steigėjo charizmos, gyvenimo, raštų ir apaštalavimo, prisitaikymo prie savo laikmečio, Dievo Dvasios ir laikmečio ženklų pažinimo vaisius. Šventoji Dvasia visais laikmečiais kviečia išreikšti šventumą tam tikra forma. Todėl pati vienuolynų įkūrėja yra evangelinė tikrovė to laiko Bažnyčioje. Vienuolynų gyvenimo stilius yra atskleidžiamas per įstatyminę bazę, ir tas gyvenimo stilius padeda gyventi Šventojoje Dvasioje. Jei iškrypstama iš gyvenimo stiliaus ir pagrindų, bendruomenės dvasia skurdėja, o jei pagrindai ir stilius deformuojasi – prarandamas vienuolyno autentiškumas, todėl labai svarbu laikytis *Regulos* ir *Konstitucijų*. Norint suprasti bendruomenės gyvenimo pagrindus ir Šventosios Dvasios veikimą, gali prireikti laiko. Nors šv. Teresė myli ir laikosi *Regulos* ir *Konstitucijų*, bet niekada nesudieviną įstatymų, nes vienuolinis gyvenimas yra daug daugiau nei pildyti įstatymines normas. *Regulą* ir *Konstitucijas* galima pavadinti gyvenimo projektu: kaip būti vienuole nauju asmeniniu broliškumo, šeimyniškumo būdu. *Regula* ir *Konstitucijos* – ne priespauda, o pagalba. Vienuolinis gyvenimas išreiškiamas ne laikinos, bet pastovios būties sąvoka, tai ne skaičiai, bet *kokybė*. Būtina save pašvęsti Kristui bendruomenėje tikrai ir ryžtingai. Bendruomenė turi atlikti savo laikų gyvenimo diagnostiką (mūsų laikmetyje jos pavyzdys gali būti Šventojo Tėvo Pranciškaus

inicijuotas sinodinis kelias), peržvelgti bendruomenės gyvenimą: kas buvo prisiekta ir kaip gyvenama? Dar vienas bendruomenės pagrindas – atsiliepti į Dievo kvietimą, klausytis, ką Dvasia kalba Bažnyčiai. Vienuolinis gyvenimas visada yra atsakymas į Dievo kvietimą būti šventam ir tarnauti Viešpačiui malda, evangeliniais įžadais, nuolatiniu atsivertimu. Karmelio bendruomenės privalo nuolat tobulėti atsiversdamos ir atsinaujindamos. Galima teigti, kad visi šv. Teresės vienuolinio gyvenimo pagrindiniai punktai tinka ir visiems krikščioniškiems pašaukimams.

Vienuolinio gyvenimo pagrindai yra labai svarbūs bendruomenės gyvenimui. Uoliai jų laikantis pasiekiami gerų rezultatų, jie padeda asmeniniam tobulėjimui, evangelizuoja ir pritraukia naujų narių. Basųjų karmelitų bendruomenės klesti ir gyvuoja iki mūsų dienų. Pagrindams susiformuoti reikia laiko ir dvasių skyrimo dovanos. Dalis gyvenimo pagrindų yra nekintami ir objektyvūs, nes jie susiję su Apreiškimu ir Viešpaties valia, bet yra ir kintama, subjektyvi dalis, kuri pagal laikmečio ženklus ir bendruomenių galimybes gali kisti, kad bendruomenė geriau atsilieptų į Viešpaties jai patikėtą misiją.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Álvarez, Tomás. *100 fichas sobre Teresa de Jesús*. Burgos: Monte Carmelo, 2010.
2. ——. *La cultura de la mujer en el siglo XVI. El caso de Santa Teresa de Jesús*. Burgos: Monte Carmelo, 2006.
3. ——. „La Regla del Carmen y Santa Teresa“. *MontCarm*, 115 (2007).
4. ——. *Comentarios al Libro de la Vida de Santa Teresa de Jesús*. Burgos: Monte Carmelo, 2009.
5. ——. *Escritos Teresianos III*. Burgos: Monte Carmelo, 1996.
6. Brouillette, André. *Le lieu du salut: une pneumatologie d'incarnation chez Thérèse d'Ávila*. Paris: Les Éditions du Cerf, 2014.
7. Carmelitas Descalzas. *El legado de Teresa de Jesús. Sus Constituciones*. Madrid: Imprenta Fareso, 1981.
8. Carmelitas descalzas de Puçol. *Comenzando siempre. Páginas escogidas del Libro de las Fundaciones (Teresa de Jesús)*. Madrid: EDE, 2011.
9. Carpinello, Mariella. *Caminos de seguimiento. Formas históricas de vida consagrada*. Madrid: Publicaciones Claretianas, 2015.
10. Castellano, Jesús. *Guiones de doctrina teresiana. Sobre grandes temas de la espiritualidad*. Castellón: Centro de Espiritualidad Santa Teresa – Desierto de las Palmas, 1978.
11. ——. *Presencia de santa Teresa de Jesús en la teología y en la espiritualidad actual. Balance y perspectivas*, *Teresianum* 33 (1982), 181–232.
12. Castro, Secundino. *Ser cristiano según Santa Teresa*. Madrid: EDE, 1985.
13. *Diccionario de Santa Teresa de Jesús*. Dir. Tomás Álvarez. Burgos: Monte Carmelo, 2000, 2006.
14. Diego Sánchez, Manuel. *Santa Teresa de Jesús. Bibliografía sistemática*. Madrid: EDE, 2008.
15. *El Carmelo en Tierra Santa desde los orígenes hasta nuestros días*. Sudarè Silvano Giordano. Arenzano: Il Messaggero di Gesù Bambino, 1994.
16. Fernández de Mendiola, Domingo Ángel. *El Carmelo Teresiano en la historia. Una nueva forma de vida contemplativa y apostólica. Primera parte. El Carmelo teresiano en vida de la Madre Fundadora, Teresa de Jesús (1515–1582)*. Roma: Teresianum, 2008.

17. Franzen, August. *Historia de la Iglesia*. Santander: Sal Terrae, 2009.
18. Gil, Czesław. *Historia karmelu Terezjanskiego*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012.
19. González y González, Nicolás. *Historia del monasterio de la Encarnación de Ávila*. Salamanca: Kadmos, 1995.
20. Herráiz García, Maximiliano. *Sólo Dios basta: Claves de espiritualidad teresiana*. Madrid: EDE, 1980.
21. *Introducción a la lectura de Santa Teresa*. Sudarè Alberto Barrientos. Madrid: EDE, 2002.
22. Jėzaus Teresė Avilietė. *Gyvenimas, jos pačios aprašytas*. Kaunas: UAB JUDEX, 1998.
23. —. *Vienuolynų steigimas*. Kaunas: Naujasis Amžius, 2004.
24. —. *Sielos pilis*. Iš vokiečių kalbos vertė Vynmedžio Šakelė ir Aleksandras Žarskus. Kaunas: Mažoji poligrafija, 2008.
25. —. *Vidinės pilies buveinės*. Iš ispanų kalbos vertė Jūratė Micevičiūtė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2014.
26. —. *Apie Dievo meilę pagal „Giesmių giesmę“: sielos šauksmas į Dievą, pamokymai vienuolėms*. Parengė Ona Galdikaitė ir Aleksandras Žarskus. Kaunas: Mažoji poligrafija, 2006.
27. —. *Tobulumo kelias*. Vilnius: Paštuvos Šv. Juozapo ir šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės basųjų karmeličių vienuolynas, 2017.
28. Moriones, Idelfonso. *El Carmelo Teresiano y sus problemas de memoria histórica*. Vitoria: Ediciones El Carmel, 1997.
29. *Nuevo diccionario de teología bíblica*. Sudarè P. Rossano, G. Ravasi ir A. Girlanda. Madrid: Ediciones Paulinas, 1990.
30. Pablo Maroto, Daniel de. *Ser y misión del Carmelo Teresiano. Historia de un carisma*. Madrid: EDE, 2011.
31. —. *Teresa de Jesús. Mujer, fundadora y escritora. Biografía*. Madrid: EDE, 2013.
32. —. *Historia de la espiritualidad cristiana*. Madrid: EDE, 1990.
33. —. *Santa Teresa de Jesús. Nueva biografía (escritora, fundadora, maestra)*. Madrid: EDE, 2014.
34. —. *Mi Teresa. Mujer, fundadora, escritora y santa*. Burgos: Fonte-Ede, 2019.
35. Pérez, Joseph. *Teresa de Ávila y la España de su tiempo*. Madrid – México – Buenos Aires – San Juan – Santiago: Algaba, 2015.
36. *Proclamación de Santa Teresa de Jesús como Doctora de la Iglesia Universal. Homenaje Nacional de España a la Mística Doctora*. Textos y discursos. Madrid: Junta Nacional Española para el Doctorado de Santa Teresa de Jesús, 1970.
37. Royo Marín, Antonio. *Los grandes maestros de la vida espiritual. Historia de la espiritualidad cristiana*. Madrid: BAC, 2012.
38. Steggink, Otger. *La Reforma del Carmelo español*. Roma: Institutum Carmelitanum, 1965.
39. Striokaitė, Lina. „Krikščioniškasis vienuolinis gyvenimas ir jo teisinė reglamentacija (I–VI a.)“. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. T. 26. Vilnius (2005): 217–232. https://www.lkma.lt/site/archive/metrastis/XXVI/lkma-metrastis_t26_p217-232_Striokaite.pdf.
40. Teresa, Santa. *Obras completas*. Edición preparada por Tomás Álvarez. Burgos: Fonte-Monte Carmelo, 2017.
41. —. *Cartas*. Edición preparada por Tomás Álvarez. Burgos: Monte Carmelo, 1998.
42. —. *Epistolario*, Tercera edición. Revisión textual, introducción y notas L. R. Martínez y T. Egido. Madrid: EDE, 2015.

43. Urbión, Silas. *Santa Teresa de Jesús. Experiencia viva de Dios*. Burgos: Fonte–Monte Carmelo, 2017.
44. Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae caritatis*. In *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Kaunas: Fortūna, 1994.
45. Waaijman, Kees. „El enfoque histórico de la regla del Carmelo“. In *Regla del Carmelo*. Roma: Il Calamo, 2000.

Gauta: 2022 01 15

Parengta: 2022 05 24

Vidas LABANAUSKAS

BASICS OF MONASTIC LIFE ACCORDING ST. TERESA OF AVILA (ST. TERESA OF JESUS)

S u m m a r y

The article presents St. Jesus Teresa's monastic life basis and their sources. They are presented not only in the legislative sense, but they are studied in St. Teresa's life, works and mission. St. Teresa's reformation, establishment of monasteries gave the Church a new form of contemplative and apostolic life that brought and continues to bear much fruit. The construction of a good building also depends on a good foundation. The concepts and interaction of monastic life and charisma, the dynamics of the formation of the basics of monastic life are revealed. The article highlights the main characteristics of the founder and the communities necessary to create a good monastic foundation which help to serve the Church in the service of Christ, the profound conversion of the individual and the community, the reconciliation of being and action, and so on. The basis of monastic life are not only legal documents and tradition, but also the fruit of the founder's charisma, life, scriptures and apostolate, adaptation to one's age, knowledge of the Spirit of God and signs of the age. The community needs to diagnose the life of its own time, to look at community life: what has been sworn and how does it live? Another basis for the community is to respond to God's call to listen to what the Spirit is saying to the Church.

KEYWORDS: St. Teresa of Avila, monastic life, basics, foundation.

Vidas LABANAUSKAS – vienuolis OCD, kunigas, teologijos mokslų licenciatas, Vytauto Didžiojo universiteto doktorantas. Teologiją studijavo Popiežiškajame Salamankos universitete (UPSA), Avilos katalikiškame universitete (UCAV – CITEs), Šiaurės Ispanijos Teologijos fakultete Burgose. Moksliniai interesai: šv. Jėzaus Teresės Avilietės gyvenimo, darbų ir misijos pneumatologija, asmenybės tobulėjimas vienuoliniame pašaukime. Adresas: Gedimino g. 3-13, LT-4432, Kaunas, tel. 8 615 96080, el. paštas abavida@yahoo.com.

Vidas LABANAUSKAS – OCD monk, priest, licentiate in theological sciences, doctoral student at Vytautas Magnus University. He has studied theology at the Pontifical University of Salamanca (UPSA), the Catholic University of Avila (UCAV – CITEs), and the Faculty of Theology in Northern Spain. Research interests: St. Pneumatology of the life, works and mission of Jesus Teresa of Avila, personal development in the monastic vocation. Address: Gedimino st. 3-13, LT-4432, Kaunas, tel. 8 615 96080, e-mail abavida@yahoo.com.